

2/1/1/2/3/3/

Kernavė (Lietuva)

Nr. 1137

1. PAGRINDINIAI DUOMENYS

Valstybė narė: Lietuvos Respublika

Vertybės pavadinimas: Kernavės archeologinė vietovė (Kernavės kultūrinis rezervatas)

Vieta: Vilniaus apskritis, Širvintų rajonas, Kernavės miestelis

Gavimo data: 2003 m. sausio 23 d.

Vertybės kategorija:

Vertinant pagal 1972 m. Pasaulio paveldo konvencijos 1 straipsnyje nustatytas kultūros vertybių kategorijas, ši vertybė yra *vietovė*, o pagal Pasaulio paveldo konvencijos įgyvendinimo gaires – *kultūrinis kraštovaizdis*.

Trumpas apibūdinimas:

Kernavės archeologinė vietovė Rytų Lietuvoje yra išskirtinis liudijimas apie įvairių laikotarpių gyvenviečių raidą šiame regione, besitęsiančią jau 10 000 metų. Šioje vietovėje, Neries upės slėnyje, išliko senovinio žemės naudojimo pėdsakų ir penkių išpūdingų piliakalnių, anksčiau buvusių įtrauktų į ypač didelę gynybos sistemą, liekanos. Viduramžiais Kernavė buvo svarbus feodalinis miestas. XIV a. pabaigoje jį sunaikino Teutonų ordinas, tačiau vietovė išliko gyvenama iki šių dienų.

2. VERTYBĖ

Apibūdinimas

Kernavės archeologinė vietovė yra rytinėje Lietuvos dalyje, apie 35 km į šiaurės vakarus nuo Vilniaus. Būdingą šio regiono smėlio kalvų kraštovaizdį suformavo paskutinysis besitraukiantis ledynas. Pirmieji žmonės čia pradėjo kurtis vėlyvojo paleolito laikotarpiu (9–8 tūkst. pr. Kr.). Didžiąją kultūrinio rezervato dalį užima Neries slėnis. Būdingos žemės naudmenos yra šienaujamos pievos ir pušynai; žemiausios upės slėnio vietos yra iš dalies užpelkėjusios.

Kernavė yra sudėtingas archeologijos vertybių kompleksas, apimantis penkis piliakalnius, kelias neįtvirtintas gyvenvietes, kapinynus ir kitus archeologijos paminklus nuo vėlyvojo paleolito iki viduramžių. Kultūrinio rezervato centre, viršutinės upės terasos pakraštyje, vienas šalia kito stūkso keturi piliakalniai. Penktasis piliakalnis, apie 0,5 km nutolęs į rytus nuo pagrindinės grupės, yra terasos iškyšulyje, suformuotame gilaus Kernavėlės upelio slėnio. Likusiąją viršutinės Neries terasos dalį užima gyvenvietės, kapinynas ir geležies amžių menantys istorijos paminklai.

Piliakalnių papėdėje, Pajautos slėnyje (apie 25 ha), po Neries aliuvinių sąnašų sluoksniu slypi Kernavės viduramžių miesto liekanos.

Neįtvirtintos akmenų bei geležies amžių gyvenvietės ir laidojimo vietos buvo išsidėsčiusios siaurame paupio ruože, labai arti upės. Didžiausias XIII–XIV a. kapinynas aptiktas viršutinėje Neries terasoje, į šiaurę nuo Kriveikiškio piliakalnio.

Vėlesniems istorijos laikotarpiams priskiriamos: Kriveikiškio kaimavietė (XV–XIX a.), Kernavės senjojo miesto vieta II (XV–XX a.), Kriveikiškio dvarvietė (XV–XX a.), Kernavės senosios bažnyčios liekanos (XV–XIX a.) ir kitos susijusios vietovės.

Nominuojamojoje teritorijoje yra šios vertybės:

A. Piliakalniai: a) Kernavės piliakalnis, vadinamas Aukuro kalnu, Barščių kalnu, Šventu kalnu (I a. pr. Kr. – XIV a. po Kr.; 1,3 ha); b) Kernavės piliakalnis II, vadinamas Mindaugo sostu (IV–XIV a. po Kr., 1,08 ha); c) Kernavės piliakalnis III su gyvenviete (7,4 ha); piliakalnis, vadinamas Lizdeikos kalnu, Smailiakalniu, Kriveikiškio piliakalniu (VI–XIV a. po Kr.); d) Kernavės piliakalnis IV, vadinamas Pilies kalnu, Įgulos kalnu, piliaviete (nuo XIII–X a. pr. Kr. iki VI–XIV a. po Kr.; 5,82 ha); e) Kernavės, Kriveikiškio piliakalnis (XIV a. po Kr.; 1,48 ha).

B. Senovės gyvenvietės: a) Kernavės senjojo miesto vieta (XIII–XIV a. po Kr.; 23,87 ha); b) Kernavės senjojo miesto vieta II (XV–XX a. po Kr.; 0,75 ha); c) Kernavės senovės gyvenvietė (nuo 9–8 tūkst. pr. Kr. iki IV–V a. po Kr.; 26,78 ha); d) Semeniškių senovės gyvenvietė (IV–VIII a. po Kr.; 5,21 ha); e) Semeniškių senovės gyvenvietė II (nuo II–III iki V a. po Kr.; 4,7 ha).

C. Kapinynai: a) Kernavės kapinynas (VIII–I a. pr. Kr., 0,75 ha); b) Kernavės, Kriveikiškio kapinynas (XIII–XIV a. po Kr.; 8,01 ha).

D. Kiti statiniai: a) Kernavės senosios bažnyčios vieta (XV–XIX a. po Kr.; 1,2 ha); b) Kriveikiškio kaimavietė (XV–XIX a. po Kr.; 2,88 ha); c) Kernavės, Kriveikiškio dvarvietė (XV–XX a. po Kr.; 5,39 ha); d) medinė koplytėlė (XVIII a.); e) mūrinė koplytėlė–mauzoliejus (XIX a.); f) klebonija (1881 m.).

Istorija

Anksčiausia patikima Kernavės paminėjimo rašytiniuose šaltiniuose data yra 1279 m., o vėlesniais laikais ši vietovė buvo siejama su įvairiomis legendomis ir istorijomis. Per pastaruosius 25 metus buvo vykdomi vietovės archeologiniai tyrimai, padėję išaiškinti įvairius, ypač ankstyvosios raidos, aspektus.

Pirmųjų gyventojų pėdsakai aptikti Pajautos slėnyje šalia Neries. Svidrų kultūros žmonės – vėlyvojo paleolito epochos medžiotojai – atsikraustė čia 9–8 tūkst. pr. Kr.; daugiau gyvenviečių įkurta mezolito ir neolito laikotarpiams, nes upėje buvo gausu žuvų, o viršutinėje Neries terasoje buvo didžiuliai medžioklės plotai.

Pirmieji amžiai po Kr. kartais vadinami baltų kultūros aukso amžiumi. Plėtojant geležies gamybą iš pelkių rūdos ir vis aktyviau užsiimant žemdirbyste bei gyvulininkyste, gausėjo gyventojų. I–IV a. po Kr. didelės gyvenvietės buvo išsibarsčiusios keletą kilometrų pagal Neries pakrantes ir Pajautos slėnyje. Kai kurios kalvos buvo pritaikytos gynybai (Aukuro kalno, Mindaugo sosto ir Lizdeikos kalno piliakalniai). Romėniškojo laikotarpio pabaigoje, per didįjį tautų kraustymąsi, medines fortifikacijas Aukuro kalne sudegino klajokliai (galbūt hunai). Pajautos slėnio gyvenvietės buvo apleistos. Klimatas taip pat tapo mažiau palankus; pakilo gruntinio vandens lygis, ir gyventi slėnyje tapo nebeįmanoma. Naujos gyvenvietės įkurtos viršutinėje upės terasoje šalia piliakalnių.

XII–XIII amžių sandūroje senasis gentinis centras tapo svarbia feodالية pilimi. Ant Aukuro kalno buvo įrengta kunigaikščio rezidencija, o kiti piliakalniai atliko gynybinę funkciją. Šalia piliakalnių apsigyveno amatininkai ir pirkliai. Iki XIII a. vidurio Kernavė tapo feodaliniu miestu.

Kunigaikščio dvarui dirbę amatininkai apsigyveno aukštutinėje miesto dalyje ant Pilies kalno. Žemutiniame mieste, Pajautos slėnyje, buvo įvairių sričių amatininkų sodybos. Kiekvienoje aukštomis tvoromis aptvetoje 7–9 arų ploto sodyboje stovėjo keli pastatai – gyvenamasis namas ir 2–3 dirbtuvės. Kapinės buvo įrengtos už miesto, Kriveikiškio piliakalnyje. Laidojimo papročiai ir atrastos vaškuoto audinio įkapės atspindi ne tik paskutiniosios pagoniškos Europos valstybės tradicijas, bet ir aplinkinių krikščioniškų kraštų kultūros įtaką.

Viduramžių Kernavės miesto didžiausio klestėjimo laikotarpis truko nuo XIII a. pabaigos iki XIV a. pirmosios pusės. Tada Kernavė buvo vienas didžiausių Lietuvos miestų ir Didžiojo Kunigaikščio rezidencija. 1365 m. ją užpuolė ir nuniokojo Teutonų ordino riteriai. Kitas šio ordino antpuolis 1390 metais galutinai sunaikino senąją Lietuvos sostinę. Kernavės miestas ir pilys niekada nebuvo atstatyti. Vėliau gyventojai kūrėsi viršutinėje Neries terasoje, dabartinio miestelio vietoje. Senojo miesto liekanas ilgainiui uždengė storas aliuvinių sąnašų sluoksnius, užkonservavęs net organines liekanas. Gyvenimas Pajautos slėnyje ir piliakalniuose staiga nutrūko, ir vietovė iki šių dienų išliko kaip archeologijos žinių šaltinis. Pajautos slėnyje gyventojai niekada nebesikūrė; didžiuma jo teritorijos buvo paversta ganyklomis ir pievomis. 1966 m. ir 1986 m. čia buvo vykdomi melioracijos darbai, tačiau aptikus archeologinių radinių jie buvo sustabdyti. 1989 m. įsteigus kultūrinį rezervatą, vietovėje uždrausta bet kokia ūkinė veikla, nuo tada joje leidžiama tik šienauti.

Valdymo režimas

Teisinės nuostatos:

Nominuojamoji kultūrinio rezervato žemė (194,4 ha) yra valstybės nuosavybė.

Šios teritorijos apsauga yra numatyta įvairiose teisinėse sistemose ir bendruosiuose (generaliniuose) planuose, įskaitant Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą (Nr. IX-628, 2001 m. gruodžio 4 d.)

Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato uždaviniai, apsauga ir naudojimas yra išdėstyti Valstybinio Kernavės kultūrinio rezultato nuostatuose, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintuose 2000 m. lapkričio 5 d. nutarimu Nr. 1745.

Valdymo struktūra:

Už Kernavės kultūrinio rezervato valdymą atsako Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcija, kurią sudaro direktorius ir jo pavaduotojas, padedami mažos, tačiau efektyvios darbuotojų grupės. Direkcija yra vienintelė rezervato valdymo institucija, po nesėkmingų pokyčių tapusi tiesiogiai pavaldi Kultūros ministerijai.

Yra nustatyta tiksli kultūrinio rezervato teritorijos buferinės apsaugos zona, suskirstyta į fizinės apsaugos režimo ir vizualinės (regimosios) apsaugos režimo pozonius. Priimdama sprendimus dėl parko teritorijos ar buferinės apsaugos zonos, direkcija tariaisi su Kultūros paveldo departamento apskrities arba rajono inspektoriumi.

Tvarkymo plane išdėstyti kultūrinio rezervato tikslai atitinka Pasaulio paveldo komiteto reikalavimus.

Vietovės muziejui vadovauja vedėjas – parko darbuotojų grupės narys. Muziejaus valdymas yra numatytas kaip parko valdymo dalis.

Ištekliai:

Išsaugojimui ir valdymui lėšos skiriamos iš kultūrinio rezervato direkcijos biudžeto.

Nuo 2003 m. kultūrinio rezervato darbuotojų grupę sudaro 34 nariai.

Šiuo metu vietovėje kuriama turistinė infrastruktūra. 2002 m. Kernavės lankytojų skaičius buvo apie 48 000.

Valstybės narės pagrindimas (santrauka)

ii kriterijus: Kernavės archeologijos vertybių visuma atskleidžia įvairius žmonių gyvenimo šiame regione, kuriame pirmosios gyvenvietės atsirado prieš 10 000 metų, etapus. Siekdami įsikurti patogiau ir įtvirtinti gyvenvietes (taip buvo įrengta piliakalnių gynybinė sistema), gyventojai taisė ir iš dalies keitė gamtinį kraštovaizdį. Taigi istoriškai susiklostęs Kernavės kultūrinis kraštovaizdis yra tobula aplinką formuojančių gamtinių procesų ir daugiamžės žmogaus veiklos sąveikos pavyzdys.

iii kriterijus: Kernavės archeologiniai paminklai atveria visas archeologines kultūras, kada nors egzistavusias šioje vietovėje. Kai turimų vertybių chronologija yra tokia įvairi, jomis remiantis galima analizuoti viso regiono proistorę. Ypač svarbus yra viduramžių paveldas: miestas, kapinynas ir penki piliakalniai. Visa tai yra unikalūs paskutiniosios pagoniškos Europos valstybės urbanistinės kultūros pavyzdys. Kernavė buvo vienas pagrindinių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės politinių bei ekonominių centrų, kuriame tebegyvavo senoji pagoniška Lietuvos kultūra, tiesa, jau paveikta krikščioniškųjų Europos tradicijų. Rytų (ortodoksų), Vakarų (katalikų) ir vietos pagoniškosios kultūrų elementai Kernavės viduramžių kultūros paveldo vertybėse atsiskleidžia kaip harmoninga visuma.

iv kriterijus: istoriškai susiklostęs kultūrinis Kernavės kraštovaizdis atspindi įvairius žmonių gyvenimo šioje teritorijoje etapus ir fortifikacijų (piliakalnių gynybinės sistemos) raidą. Visa viduramžių materialinė kultūra, nekilnojamosios kultūros vertybės ir archeologiniai radiniai puikiai atskleidžia vieną svarbiausių Europos istorijos laikotarpių, t. y. pagoniškos bendruomenės virsmą krikščioniška.

3. ICOMOS ĮVERTINIMAS

ICOMOS veiksmai

ICOMOS ekspertų misija nominuotoje vietovėje apsilankė 2003 m. rugpjūčio mėn.

ICOMOS taip pat konsultavosi su savo Tarptautiniu moksliniu komitetu dėl archeologijos paveldo valdymo.

Išsaugojimas

Išsaugojimo darbų istorija:

Didelė vietovės dalis yra nebegyvenama nuo XIV a. pabaigos. Gyvenviečių liekanas uždengė ir nuo sunykimo apsaugojo aliuvinio dirvožemio sluoksniai. Šioje vietovėje niekada nebuvo užsiimama jokia galinčia jai iš tiesų pakenkti veikla. 1989 m. ji paskelbta kultūrinio rezervatu.

Išsaugojimo būklė:

Visai stengiamasi pagerinti bendrąją vietovės išsaugojimo būklę, kuri ir taip yra pakankamai gera. Statūs piliakalnių šlaitai (ypač iš šiaurinės pusės) yra veikiami erozijos, kuri yra aktyviai stebima ir, siekiant stabilizuoti šlaitus, aktyviai kontroliuojama fizinės apsaugos priemonėmis. Kiek įmanoma, bus siekiama paspartinti natūralių gamtinių sąlygų atsikūrimą slėnio dugne (ypač pelkėse). Šis regeneracijos procesas prasidėjo nustojus naudotis Sovietų Sąjungos laikų melioracijos sistema; jis pagerina organinių dalių ir kitokių požeminiuose kloduose tebesančių liekanų išsaugojimo sąlygas.

Daugumoje rezervato vietovių organinės medžiagos išsilaikė labai gerai, taigi rasta įspūdingų medinių statinių. Tyrinėjimų metu rasta medžiaga buvo puikiai apdorota Konservavimo ir restauravimo laboratorijoje Vilniuje. Neseniai vienas šios įstaigos darbuotojas perkeltas dirbti į Kernavę ir šiuo metu vietoje konservuoja rastus objektus bei atlieka pirminius jų priežiūros darbus.

Valdymas:

Kultūrinis rezervatas yra gerai valdomas. Pažymima, kad nėra komiteto, sudaryto iš visų suinteresuotųjų šalių atstovų (t. y. savivaldybės ir privačių žemės savininkų), nors šie dalyvaus rengiant buferinės apsaugos zonos erdvinio planavimo generalinį planą. Vietos gyventojai įvairiai prisideda prie parko veiklos; atrodo, kad jų santykiai su parko direkcija yra geri.

Svarbu nustatyti buferinės zonos ribas, nes į šią zoną yra įtraukti visi svarbiausieji Neris slėnio elementai ir kai kurios svarbios liekanos plynaukštėje virš slėnio. Bendroje rezervato teritorijoje yra šešios mažos sodybos, kurios nėra įtrauktos į patį rezervatą, tačiau įtrauktos į labiausiai saugotiną buferinės apsaugos zonos dalį. Tik viena iš šių sodybų (įsikūrusi tiesiai į pietus nuo piliakalnių) kenkia vietovės vaizdinei vertei, be to, neturi jokios istorinės vertės. Šiuo metu joje niekas nebegyvena. Kad būtų galima šią sodybą nugriauti, reikia, kad šią nuosavybę nusipirktų valstybė. Kol kas tai nėra įgyvendinta.

Šiuo metu atnaujinamas modernus pastatas, kuriame numatyta įrengti lankytojų centrą ir muziejų. Jame taip pat įsikurs parko direkcija, restauravimo darbų skyrius ir saugykla. Dabartinė muziejaus erdvė (apie 200 m²) bus išplėsta iki maždaug 800 m²: jame numatyta skirti vietas rekonstruotiems senovės pastatams, kurie taps ypač reikalinga vaizdine priemone turistams. Siekiant turizmo plėtros, dar reikia įdėti daug darbo kuriant būtiniausią lankytojų valdymo infrastruktūrą. Kernavės miestelyje, kuriame gyvena apie 200 žmonių, jau galima pamatyti tam tikrų atsiradusių pasikeitimų dėl pradėtų įgyvendinti (tiesa, gana ribotai) privačių iniciatyvų.

Rizikos analizė:

Atsižvelgiant į būsimąją plėtrą, galima teigti, kad buferinės apsaugos zonos yra gerai suplanuotos. Būsima plėtra Kernavės miestelio teritorijoje (ši plėtra, be jokios abejonės, bus pati sparčiausia) yra mažiausiai pavojinga vietovės vizualinėms (*regimosioms*) savybėms. Tačiau jeigu pietvakarių dalyje būtų imtasi plėtros, kuri pakeistų vietovės vaizdą, tai susilpnintų bendrą šios vietos keliamą įspūdį.

Kernavės vietovėje vykdoma nedidelė plėtra, susijusi su infrastruktūrų gerinimu, tačiau dėl jos vietai negresia joks konkretus pavojus. Yra šioji tokia rizika, kad Neris užtvindys slėnį; paskutinis toks potvynis buvo 1971 m. Tačiau nuo tada buvo pastatyta nauja užtvanka, padedanti

kontroliuoti Neries vandenį. Sausesniais metų laikotarpiais taip pat gresia pavojus, kad užsidegs žolė, tačiau rezervato valdymo struktūra yra numachiusi atitinkamais prevencijos sistemas.

Autentiškumas ir vientisumas

Įspūdingas Kernavės kultūrinio parko centre atsiveriantis piliakalnių vaizdas yra nepaprastai puikaus kraštovaizdžio pavyzdys. Juntama vietovės „galia“ pagauna iš karto, ją jaučia netgi paprastas nepatyręs lankytojas. Piliakalnius supantis kultūrinis kraštovaizdis yra iš esmės nepalietas žmogaus veiklos, o upės vingiai ir buferinės apsaugos zonos pietvakarių dalis sudaro patrauklų vaizdingą peizažą.

Dėl nominuojamosios vertybės autentiškumo jokių problemų nekyla. Nuo tada, kai šios kultūrinės vietovės buvo apleistos XIV a. pabaigoje, žmogus neturėjo joms jokio poveikio arba šis poveikis buvo tik paviršutiniškas, o vietovės supančio istorinio kultūrinio miškų ir mažų sodybų kraštovaizdžio beveik nepalietė dabartinė plėtra.

Tose vietose, kuriose anksčiau buvo užsiimama žemės ūkio veikla, suartos dirvos sluoksnis yra ne storesnis kaip 15 cm. Vienintelė parką iki šiol kertanti antžeminė elektros perdavimo linija bus pakeista požemine linija, nutiesta pagal privažiavimo kelią (žvyrkelį), kuris šiuo metu remontuojamas. Įvairiose vietovėse buvusių statinių atkurti neplanuojama, nes dėl tokių rekonstrukcijų sumažėtų dabartinis aukštas autentiškumo lygis. Vis dėlto, kadangi tokios rekonstrukcijos labai padėtų geriau suprasti šią vietovę, jos bus eksponuojamos naujajame muziejuje ir lankytojų centre.

Pažymėtina, kad dabartinis Kernavės miestelis yra labai arti nominuojamosios teritorijos. Miestelis yra svarbus kaip prieiga prie muziejaus teritorijos, be to, yra įtrauktas į nominuojamąją buferinę zoną, todėl svarbu kontroliuoti jo plėtrą ir bet kokius dabartinės struktūros pakeitimus, kad šie nepakenktų vietovės vaizdiniai ir struktūriniam vientisumui.

Lyginamasis įvertinimas

Kernavės archeologinė vietovė buvo lyginama su kitomis archeologinėmis to paties regiono vietovėmis, pvz., *Biskupin* (Lenkija, ankstyvasis geležies amžius); *Birka* ir *Hovgården* (Švedija, vikingų laikotarpis; Pasaulio paveldo statusas suteiktas 1993 m.); *Sammallahdenmäki* (Suomija, nuo bronzos amžiaus; Pasaulio paveldo statusas suteiktas 1999 m.). Šiose vietovėse daugiausia gyventa kuriuo nors konkrečiu laikotarpiu. Kernavė yra išskirtinė tuo, kad joje gyventa ypač ilgai ir ji apima itin platų kultūrų spektrą. Vietovės archeologinės liekanos taip pat labai gerai išsilaikė.

Svarbiausias Kernavės kultūrinio rezervato akcentas yra penkių piliakalnių gynybinė sistema – ypač įspūdingas konkretaus istorinio laikotarpio liudijimas. Tokie piliakalniai kur kas dažniau pasitaiko po vieną.

Išskirtinė visuotinė vertė

Bendroji deklaracija:

Kernavės archeologinę vietovę pasiūlyta įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą kaip kultūrinį kraštovaizdį, kuriame yra aiškiai matomi dešimties tūkstančių metų žmonių gyvenimo ir ryšių su aplinka pėdsakai. Nominuojamoji vertybė yra išskirtinis liudijimas, padedantis suvokti Baltijos regiono istoriją prieš priimant krikščionybę, prieš tai, kai šią vietovę sunaikino Vokiečių ordinas ir jos gyventojai buvo apkrikštyti XIV a. pabaigoje. Šis regionas buvo paskutinysis pagoniškas Europos regionas. Tačiau šioje vietovėje galima įžiūrėti ne tik pagoniškąsias tradicijas, bet ir

išskirtinį liudijimą apie tai, kokį poveikį šiai kultūrai turėjo krikščionybė. Be to, vietovės gynybinė sistema, kurią sudaro piliakalnių grandinė su medinėmis fortifikacijoms, yra išskirtinis šiaurinės Europos gynybinių sistemų pavyzdys.

Kriterijų įvertinimas:

Vietovę siūloma įrašyti į Pasaulio paveldo sąrašą remiantis *ii, iii ir iv kriterijais*.

iii kriterijus taikomas Kernavės archeologinei vietovei kaip išskirtiniam liudijimui apie ikikrikščionišką kultūrą šiaurinėje Europos dalyje. Lyginant ją su kitomis šiuo metu žinomomis vietovėmis, galima teigti, kad Kernavė daugeliu atžvilgių yra išskirtinė ir ypatinga šio regiono vietovė. Nuo 8 ar 9 tūkst. pr. Kr. iki XIV a. po Kr. pabaigos joje nuolat gyveno žmonės; jai nepakenkė ir vėlesnė aplinkinių gyvenviečių plėtra. Dirvoje ypač gerai išsilaikė organinės dalys, todėl archeologiniai radiniai yra dar įdomesni moksliniu požiūriu. Ši vietovė taip pat yra išskirtinis liudijimas apie paskutinį pagoniškosios kultūros etapą vėliausiai krikščionybę priėmusiame Europos regione.

iv kriterijus taikomas Kernavėje išsivysčiusiems gyvenviečių tipams, visų pirma itin sudėtingai gynybinei sistemai ir jos įspūdingiems piliakalniams. Atsižvelgiant į gerai išsilaikiusias vietovės liekanas, galima laikyti ją išskirtiniu paminklu, liudijančiu apie tam tikrų gyvenviečių struktūrų rūšių raidą ikikrikščioniškuoju Baltijos jūros regiono laikotarpiu.

ii kriterijų pasiūlė valstybė narė, atsižvelgdama į šios vietovės nenutrūkstamą raidą per 10 000 metų ir pateikdama ją kaip gamtos jėgų ir žmogaus veiklos sąveikos pavyzdį. ICOMOS mano, kad šie vietovės aspektai yra artimesni *iii ir iv kriterijams*. Vietovės gyventojams tobulinant statybos technologijas arba planuojant gyvenviečių struktūrą, išties galėjo vykti žmogiškųjų vertybių mainai, tačiau turimų žinių vis dar nepakanka *ii kriterijui* pagrįsti.

4. ICOMOS rekomendacijos

Rekomendacija ateičiai

ICOMOS giria valstybę narę už pagarbų vietovės pristatymą, tačiau rekomenduoja skirti daugiau dėmesio šiuo metu vykdomai turistinės infrastruktūros plėtrai. Be to, įvertinusi įvairias buferinėje zonoje išsidėsčiusias modernias struktūras, tarp jų – ūkius ir Kernavės miestelį, ICOMOS pabrėžia, kad būtina nuolat stebėti ir kontroliuoti pokyčius, siekiant išlaikyti gerą paveldo išteklių kokybę ir svarbą.

Rekomendacija dėl įrašymo į Pasaulio paveldo sąrašą

Vertybė bus įrašyta į Pasaulio paveldo sąrašą remiantis ***iii ir iv kriterijais***:

iii kriterijus: Kernavės archeologinė vietovė Rytų Lietuvoje yra išskirtinis liudijimas apie 10 000 metų trukusią Europos Baltijos jūros regiono gyvenviečių raidą. Šioje vietovėje yra ypač svarbių pagoniškujų ir krikščioniškujų laidojimo tradicijų sąlyčio įrodymų;

iv kriterijus: gyvenviečių išplanavimas ir įspūdingi piliakalniai yra išskirtiniai tokių rūšių struktūrų raidos ir jų naudojimo istorijos ikikrikščioniškuoju laikotarpiu pavyzdžiai.

ICOMOS, 2004 m. kovo mėn.